

Sygn. akt II UK 152/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 25 lutego 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Romualda Spyt (przewodniczący)

SSN Beata Gudowska (sprawozdawca)

SSN Jolanta Strusińska-Żukowska

w sprawie z wniosku małoletniego G. M. reprezentowanego przez przedstawicielkę ustawową B. M.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych

o prawo do renty rodzinnej,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń

Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 25 lutego 2016 r.,

skargi kasacyjnej wnioskodawcy od wyroku Sądu Apelacyjnego

z dnia 24 października 2014 r.,

oddala skargę.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 24 października 2014 r. Sąd Apelacyjny oddalił apelację B. M., przedstawicielki ustawowej małoletniego G. M., od wyroku Sądu Okręgowego w G. z dnia 3 grudnia 2013 r., oddalającego jej odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, którą przyznano małoletniemu prawo do renty rodzinnej

od dnia 1 lipca 2013 r., tj. od miesiąca, w którym został złożony wniosek o rentę, jak stanowi art. 129 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2015 r., poz. 748 ze zm.). Matka małoletniego domagała się przyznania prawa do renty rodzinnej od urodzenia dziecka w dniu 21 września 2012 r. Uprawniony do renty rodzinnej G. M. – co jest bezsporne – urodził się w dniu 21 września 2012 r. po śmierci Ga. M. w dniu 26 marca 2012 r., którego ojcostwo zostało ustalone wyrokiem Sądu Rejonowego z dnia 15 maja 2013 r.

Sąd drugiej instancji stwierdził, że art. 129 ust. 1 w związku z art. 65 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS jednoznacznie wiąże możliwość realizacji prawa do renty rodzinnej z chwilą złożenia wniosku o to świadczenie, przy czym można oceniać, czy złożenie wniosku nastąpiło bez zbędnej zwłoki. Wykładnię tych przepisów, powiązaną z celem renty rodzinnej jako zapewnieniem środków utrzymania już od dnia śmierci ubezpieczonego, Sąd zastrzegł tylko na wypadek, gdyby złożenie wniosku nie nastąpiło we właściwym czasie tylko dlatego, że nie było możliwe. Uwzględnwszy, że skarżąca oceniła złożenie wniosku o przyznanie świadczenia bez kompletu dokumentów jako zachowanie nieracjonalne, nie dopatrył się podstaw do uwzględnienia spóźnienia ani zarzucanych przejawów dyskryminowania dziecka urodzonego w związku pozamałżeńskim.

Skarga kasacyjna B. M. została oparta na podstawie naruszenia prawa materialnego przez błędną wykładnię art. 129 ust. 1 w związku z art. 65 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS oraz art. 116 ust. 5 w związku z § 17 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 11 października 2011 r. w sprawie postępowania o świadczenia emerytalno-rentowe (Dz.U. Nr 237, poz. 1412), polegającą na uznaniu, że brak aktu urodzenia wskazującego na ojcostwo zmarłego nie stanowi szczególnego przypadku uniemożliwiającego wypłatę renty rodzinnej od chwili wcześniejszej niż dzień złożenia wniosku. Wskazując na wymaganie dołączenia przez wnioskującego o świadczenia dowodów uzasadniających prawo do świadczeń i ich wysokości, przedstawicielka ustawowa małoletniego ubezpieczonego wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku i orzeczenie co do istoty sprawy zgodnie z żądaniem.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Stosownie do art. 65 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, renta rodzinna przysługuje uprawnionym członkom rodziny osoby, która w chwili śmierci miała ustalone prawo do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy lub spełniała warunki wymagane do uzyskania jednego z tych świadczeń. Uprawnionym członkiem rodziny jest dziecko (art. 67 ust. 1 pkt 1 ustawy). Dniem nabycia prawa do renty rodzinnej jest dzień spełnienia wszystkich przesłanek wymaganych do nabycia tego prawa (art. 100 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS), a świadczenie jest wypłacane od tego dnia, jednak nie wcześniej niż od miesiąca, w którym złożono wniosek lub wydano decyzję z urzędu (art. 129 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS). Dniem nabycia prawa do renty rodzinnej przez dziecko urodzone po śmierci ojca spełniającego warunki do uzyskania renty z tytułu niezdolności do pracy jest dzień urodzenia się tego dziecka.

Rozstrzygając problem, od kiedy przysługuje wypłata nabytego świadczenia, trzeba przede wszystkim podkreślić odrębność nabycia prawa do świadczenia od jego wypłaty i zauważyć, że są to instytucje regulowane odrębnymi przepisami i mające różne znaczenie w obrocie prawnym. O nabyciu prawa do świadczeń z ubezpieczenia społecznego stanowi art. 100 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, przewidujący powstanie prawa do świadczeń z dniem spełnienia wszystkich warunków wymaganych do nabycia tego prawa, natomiast o wypłacie - art. 129 ust. 1 ustawy, nakazujący wypłacanie świadczenia od dnia powstania prawa, lecz nie wcześniej niż od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek lub wydano decyzję z urzędu. Wynika stąd, że istnienia prawa do świadczeń, wiążącego się ze spełnieniem warunków nabycia tego prawa, nie można utożsamiać z przyznaniem świadczenia. Wszelkie wątpliwości w tym zakresie zostały usunięte przez Sąd Najwyższy, który stwierdził, że przyznaniem świadczenia jest ustalenie prawa do jego pobierania, a więc wypłaty (por. uchwałę siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 27 listopada 1989 r., III UZP 11/89, OSNCP 1990 nr 6, poz. 72 i wcześniejszą uchwałę z dnia 10 sierpnia 1988 r. III UZP 22/88, OSNCP 1989 nr 12, poz. 194 oraz wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 listopada 2006 r., III UK 95/06, niepubl.). Pogląd ten zachował aktualność, a jego przyjęcie oznacza, że powstanie *ipso iure* prawa do świadczenia przez stwierdzenie spełnienia jego warunków nie

odpowiada przyznaniu świadczenia. Przyznanie świadczenia nie może nastąpić, jeśli nie zostanie złożony stosowny wniosek przez osobę zainteresowaną.

Wypłata świadczenia wymaga wniosku, więc aby renta rodzinna była wypłacona od dnia nabycia do niej prawa, pełnomocnik ustawowy powinien złożyć wniosek już w miesiącu narodzin. Na podstawie § 12 rozporządzenia w sprawie postępowania o świadczenia emerytalno-rentowe, oprócz wniosku o przyznanie renty rodzinnej, zawierającego dane osobowe (imię i nazwisko, numer PESEL), dane adresowe, informacje dotyczące sposobu wypłaty świadczenia oraz podpis zainteresowanego (lub pełnomocnika), należy złożyć również dokumenty związane z ustaleniem prawa i wysokości świadczenia osoby zmarłej, o których mowa w § 10 ust. 1 tego rozporządzenia oraz dokument stwierdzający datę urodzenia i datę zgonu osoby, po której ma być przyznana renta rodzinna (§ 11 ust. 1 pkt 1 wskazanego aktu). Stwierdzenie relacji pokrewieństwa dziecka i zmarłego ojca wymagało - zgodnie z art. art. 84 § 2 k.r.o. - uzyskania w wyniku postępowania o ustalenie ojcostwa orzeczenia sądu opiekuńczego i przedstawienia dokumentu stanu cywilnego wydanego na jego podstawie. Czasowy brak dokumentu potwierdzającego ojcostwo nie tamował jednak czynności złożenia wniosku o rentę rodzinną, a wniosek niezupełny, jak każdy wniosek ubezpieczonego skierowany do organu rentowego, powinien spowodować wszczęcie postępowania (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 października 2009 r., I UK 125/09, niepubl.). Wniosek złożony bez dowodu potwierdzającego ojcostwo osoby, po której ma być przyznana renta rodzinna, może być po jego złożeniu uzupełniony po uprawomocnieniu się wyroku w sprawie ustalenia ojcostwa i wydaniu na ich podstawie odpisu aktu stanu cywilnego. Do tego czasu postępowanie w sprawie przyznania renty rodzinnej dziecku powinno zostać zawieszono z urzędu na podstawie art. 97 § 1 pkt 4 k.p.a. w związku z art. 124 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, skoro ustalenie ojcostwa jedynie konkretyzuje stronę stosunku faktycznego, wywołującego skutki prawne (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 17 października 1969 r., II CR 512/69, niepublikowane).

Żądanie wypłaty renty rodzinnej za okres poprzedzający złożenie wniosku dla dziecka urodzonego po śmierci ojca niebędącego mężem matki pozostaje w sprzeczności z brzmieniem art. 129 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS,

a odstąpienie od literalnej treści tego przepisu nie jest uzasadnione, ponieważ od chwili narodzin dziecka uprawnionego do renty rodzinnej powstała zarówno możliwość wszczęcia postępowania o ustalenie ojcostwa, jak i możliwość złożenia wniosku o rentę rodzinną. Z treści skargi kasacyjnej wynika, że strona skarżąca nie kwestionowała możliwości wcześniejszego złożenia wniosku o rentę rodzinną, jednak świadomie oceniła wcześniejsze złożenie wniosku jako „działanie pozbawione logiki wobec konieczności oczekiwania na wyrok sądu w innym postępowaniu”. Opóźnienie w zgłoszeniu wniosku z tego powodu nie uzasadnia odstąpienia od treści art. 129 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. W dotychczasowym orzecznictwie Sąd Najwyższy dostrzegał taką możliwość wyłącznie w wypadkach niemożności wszczęcia postępowania przed upływem 10 lat od zaginięcia osoby następnie uznanej za zmarłą (np. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 11 maja 2006 r., I UK 320/05, OSNP 2007 nr 9-10, poz. 143, z dnia 10 lutego 2012 r., II UK 146/11, OSN 2013 nr 1-2, poz. 17, z dnia 3 kwietnia 2013 r., II UK 398/13, niepubl.). Powoływanie się w skardze na przytoczone wyroki w okolicznościach niniejszej sprawy nie jest zasadne.

Należy zatem skonkludować, że termin złożenia wniosku w imieniu uprawnionego nie był skutkiem istnienia obiektywnej przeszkody, lecz wynikał ze świadomej decyzji przedstawiciela ustawowego, co prowadzi do wniosku, że organ rentowy prawidłowo rozpoczął wypłatę świadczenia od lipca 2013 r.

Z tych względów Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji (art. 398¹⁴ k.p.c.).

kc